

“SINIRLI ADALET”:
HAK İHLALİ MAĞDURU TRANS
KADIN SEKS İŞÇİLERİNE YÖNELİK
HUKUKİ DESTEK RAPORU

“SINIRLI ADALET”:

HAK İHLALİ MAĞDURU TRANS KADIN SEKS İŞÇİLERİNE YÖNELİK HUKUKİ DESTEK RAPORU

Aralık 2014

Bu yayının tüm hakları KIRMIZI ŞEMSİYE Cinsel Sağlık ve İnsan Hakları Derneği'ne aittir. Yayının bir bölümünün veya tamamının basılması ve çoğaltılması öncesi KIRMIZI ŞEMSİYE'den izin alınması zorunludur. Yayının belirli bölümlerinin alıntılanması, bu yayın ve ilgili bölümleri referans gösterilerek gerçekleştirilebilir.

Derleyen/Yayına Hazırlayan: Kemal Ördök

Tasarım: Gülçin Arda

Baskı: Ayrıntı Basımevi

info@ayrintibasimevi.com.tr

0312.395.5590

www.ayrintibasimevi.com.tr

Kingdom of the Netherlands

AÇIK
TOPLUM
VAKFI

Bu yayın, KIRMIZI ŞEMSİYE tarafından yürütülen ve İsveç İstanbul Başkonsolosluğu, Açık Toplum Vakfı ve Hollanda Büyükelçiliği tarafından finansal olarak desteklenen "*Trans Kadın Seks İşçilerine Yönelik Şiddetin Haritalanması ve Hukuki Destek Projesi*" kapsamında hazırlanmıştır.

Yayının içeriğinin tüm sorumluluğu KIRMIZI ŞEMSİYE'ye aittir. Yayın, hiçbir şekilde finansal destek sunan kurumların görüşlerini yansıtmamaktadır.

Proje kapsamında, Kırmızı Şemsiye'ye başvuran mağdurlara sundukları hukuki destek ve bu raporun ortaya çıkması sürecindeki aktif katkıları dolayısıyla dernek avukatlarımız Sinem Hun, Nihan Erdoğan, Eda Ayşegül Kılıç ve Oğuz Evren Kılıç'a teşekkürlerimizi sunuyoruz.

İÇİNDEKİLER

1

GİRİŞ

ŞİDDET KISKACINDA TRANS KADIN SEKS İŞÇİLERİ VE
“YETİŞMEYEN” ADALET: DERNEK OLARAK NELER
YAPTIK, NELERE İHTİYACIMIZ VAR?

KEMAL ÖRDEK.....1

2

SEKS İŞÇİLİĞİNE HAK TEMELLİ HUKUKİ YAKLAŞIM

AV. SİNEM HUN.....15

3

İDARİ PARA CEZALARINDAKİ KEYFİLİK VE SEKS
İŞÇİLERİNE ETKİLERİ

AV. NİHAN ERDOĞAN.....27

4

SEKS İŞÇİLERİNE YÖNELİK POLİS ŞİDDETİ VE KÖTÜ
MUAMELE

AV. EDA AYŞEGÜL KILIÇ.....36

5

AVUKATLARIN GÖZÜNDEN SEKS İŞÇİLERİNE HUKUKİ
DESTEK SUNMAK: ZORLUKLAR, ÖNGÖRÜLER, İHTİ-
YAÇLAR

RÖPORTAJ/DERLEME: AV. NİHAN ERDOĞAN.....47

6

ÖNERİLER

KEMAL ÖRDEK.....57

1

GİRİŞ

ŞİDDET KISKACINDA TRANS KADIN SEKS İŞÇİLERİ VE “YETİŞMEYEN” ADALET: DERNEK OLARAK NELER YAPTIK, NELERE İHTİYACIMIZ VAR?

KEMAL ÖRDEK

Kırmızı Şemsiye, kadın, erkek ve trans tüm seks işçilerinin insan haklarının iyileştirilmesi amacıyla Nisan 2013’te yola çıktı. Bu amaca ulaşabilmek maksadıyla, kurulduğumuz günden bu yana, ekonomik adalet ve temel insan hakları çerçevesi içerisinde tüm seks işçilerinin damgalanma, ötekileştirilme, ayrımcılık, nefret söylemi ve nefret suçu, şiddet ve cinayetler ile tüm diğer hak ihlalleri ve temel sorunları özelinde faaliyet yürütmeye gayret ediyoruz.

Seks işçilerinin insan hakları durumunun iyileştirilmesi amacıyla çeşitli projeler yürütüyoruz. Yürüttüğümüz bu

projelerdeki temel perspektif, seks işçilerinin sadece hak ihlali mağduru oldukları andan sonrası için birtakım hizmetler sunmaya değil, aynı zamanda tüm seks işçilerinin hak ihlali mağduru olmalarını önleyecek şekilde kapasitelerinin güçlendirilmesine de dayanmaktadır. Diğer bir ifadeyle, dernek olarak seks işçilerinin sadece hak ihlali mağduru olmaları sonrası onlara hukuki destek sunmak dışında, temel hakların güvence altına alınması ve seks işçilerinin hak ihlallerine maruz kalmamaları için bilgilendirilmesi ve eğitilmesini önemsiyoruz.

2014 yılı başına dek, Kırmızı Şemsiye olarak herhangi bir maddi olanak olmadan seks işçilerinin maruz kaldıkları hak ihlalleri sonrasında kendilerine hukuki danışmanlık veya doğrudan hukuki destek sunmaya gayret ettik. Bir seks işçileri derneği olarak, bu alanda maddi kaynak bulmakta ciddi zorluk çektik. Bunun çeşitli sebepleri vardı. Bu sebeplerden ilki, bir seks işçileri derneği olarak fon veren kurum ve kuruluşlarla irtibat kurduğumuzda, daha önce kendilerine seks işçilerinin insan hakları veya emekçi hakları ekseninde doğrudan faaliyet yürüten hiçbir sivil toplum kuruluşunun gitmemiş olmasıydı. Daha çok LGBTİ sivil toplum kuruluşları ile irtibat halinde olan ve bu kuruluşları destekleyen fon veren kuruluşlar, farklı bir alanda ilk defa çalışma yürüten bir sivil toplum kuruluşu ile karşılaşıyorlardı. İkinci sebep, yeni bir dernek olma-

mızdı. Hangi alanda ne gibi faaliyetler yürüttüğümüz, verilmesi muhtemel olan finansal kaynakları hangi kapasite ile idare edebileceğimiz konusunda birtakım çekinceler ile karşılaştık. Son sebep ise, fon veren kuruluşların seks işçilerinin insan hakları mücadelesine yabancı olmalarının yanında, bu kurumlara hakim olan seks işçiliği ve seks işçileri ile ilgili geniş önyargılardı.

2013 yılı sonlarından itibaren, yukarıda bahsi geçen ve derneğimizin hukuki destek sunması için gereken maddi kaynakları bulabilmesi için fon veren kuruluşlara yönelik yoğun bir çalışma başlattık. Birçok fon veren kurum ve kuruluş ile görüştük ve kendilerine hem derneğimizin çalışmalarını hem de geneli itibarı ile vizyon ve misyonumuzu anlattık. Türkiye’de farklı gruplardan oluşan seks işçilerinin ne gibi hak ihlalleri ile karşılaştıklarını, bu ihlaller karşısındaki kırılgan konumlarını ve adalete erişim noktasında maruz kaldıkları engelleri detayları ile bu kurumlara ilettik. Her ne kadar tüm seks işçileri özelinde bu bilgilendirme çalışmalarını bir nevi savunuculuk perspektifiyle yürütmüş olsak da, tüm seks işçilerini kapsayan bir çalışma için maddi desteği bulmakta zorlandık. Buna ek olarak, Türkiye’nin çeşitli illerinde yaşayan trans kadın seks işçilerinin maruz kaldıkları şiddet eylemleri ile ilgili sistematik bir çalışmanın yapılmaması ve bu gruptaki insanları hedef alan şiddet eylemlerinin her geçen

gün daha yoğun şekilde kamuoyunun gündemine gelmesi gibi sebeplerle, fon veren kuruluşlara yönelik çalışmalarımızı trans kadın seks işçileri özelinde ele almaya karar verdik.

Cinsiyet eşitliği ve azınlık hakları yaklaşımları ile trans kadın seks işçilerine yönelik şiddetin, Türkiye'nin çeşitli illerinde izlenmesi ve haritalanması gerektiğini birçok fon veren kuruluşla yaptığımız görüşmelerde dile getirdik. Buna ek olarak, şiddet ve ilişkili eylemlerin mağduru olan trans kadın seks işçilerine yönelik hukuki danışmanlık veya doğrudan hukuki destek vermenin de önemine değindik. Bu çabalarımız sonucunda, Açık Toplum Vakfı, İsveç İstanbul Başkonsolosluğu ve Hollanda Büyükelçiliği'nin desteği ile "*Trans Kadın Seks İşçilerine Yönelik Şiddetin Haritalanması ve Hukuki Danışmanlık Projesi*"ni yürütmeye başladık.

2014 Ocak ayından itibaren Türkiye'nin 10 ilinden 150 trans kadın seks işçisine ulaşır, kendileri ile şiddet deneyimlerini bize aktaracak olan özel anketler gerçekleştirmeyi hedefledik. Buna ek olarak, şiddet mağduru trans kadın seks işçilerinden gelen talepler doğrultusunda hukuki danışmanlık veya doğrudan hukuki destek sunmayı amaçladık. Türkiye'de bugüne dek, 3 büyük il dışında trans kadın seks işçilerine yönelik özel bir proje yürü-

tılmemişti. Bu gruptaki kişilere yönelik şiddet ile ilintili olarak, aktivistlerin bugüne dek dile getirdikleri iddialar ve kulaktan dolma bilgiler veya 3 büyük il ve bazı çevre illerdeki tanıklıklar dışında elimizde herhangi bir sistematik veri bulunmuyordu. Veri oluşturmak, tanıklıkları dinlemek, yaşanan ihlaller üzerinden de mağdurlara hukuki danışmanlık veya doğrudan hukuki destek sunmak, bu alandaki hak ihlallerinin ortadan kaldırılması amacıyla yapılacak olan savunuculuk çalışmasının ilk adımlarını oluştuyordu. Bu sebeple de, bu proje özelindeki faaliyetlerimize başladık.

Türkiye'nin toplamda 10 ilinden 233 trans kadın seks işçisi ile anket çalışması gerçekleştirdik, toplamda 350 trans kadın seks işçisine yine bu proje kapsamında yayınladığımız "*Seks İşçileri İçin Hak İhlallerine Karşı Bilgilendirme Broşürü*"nü dağıttık, 50 civarında vakaya karakol desteği, yüz yüze, telefon ile veya e-posta yoluyla hukuki danışmanlık ve destek sunduk, proje dönemi sürecinde gerçekleştirilmiş birçok LGBTİ konferansı veya seminerine katıldık, kadınlara veya dezavantajlı gruplara yönelik şiddet ve önleyici politikalar konusunda organize edilmiş etkinliklere katıldık, seks işçilerine yönelik avukatlarımızın da katılımı ile hak ihlallerine karşı bilgilendirme atölyeleri düzenledik. Bu proje kapsamında, Aralık 2014'te Türkiye'nin 10 ilinden 30 trans kadın seks

işçisini Ankara’da buluşturmayı, kendilerine cinsel sağlık ve üreme sağlığı hakları ile hak ihlallerine karşı önleyici ve koruyucu politikalar ile ilgili iki eğitim vermeyi planlıyoruz. Aynı zamanda, yine 30 kişinin bir araya gelmesiyle, trans kadın seks işçilerini hedef alan şiddet eylemlerine karşı bir ihtiyaçlar ve talepler listesi oluşturup Hükümet’in ilgili birimlerine ulaştırmayı hedefliyoruz. 20 Aralık 2014’te ise Ankara’da bir günlük kamuoyunu konu hakkında bilgilendirmeye yönelik bir konferans düzenlemeyi ve konunun öznelere ile yetkilileri bir araya getirmeyi amaçlıyoruz. Elinizde tuttuğunuz yayına ek olarak, gerçekleştirmiş olduğumuz anketlerin verilerine dayanarak bir adet analiz raporu ile, Türkiye’nin 10 ilinden toplamda 20 trans kadın seks işçisi ile gerçekleştirilen röportajların derlenmesi sonucu oluşan bir adet röportaj kitabını da proje kapsamında yayınlıyoruz. Son olarak, 18 – 19 Aralık 2014’te Ankara’da bir araya gelen trans kadın seks işçilerinin ortak çalışmaları sonucu hazırlanacak olan "*Trans Kadın Seks İşçilerine Yönelik Şiddete Son: İhtiyaçlar, Talepler ve Öneriler*" adlı yayını kamuoyu ve yetkililer ile paylaşmak üzere yayınlıyoruz.

Şiddet veya ilişkili hak ihlallerinin mağduru olan trans kadın seks işçileri ile karşılaşmalarımız son bir yıl içerisinde genellikle sancılı geçti. Dernek olarak zor bir alanda, bin türlü zorlukla hayatlarını idame ettirmeye

alışan trans kadın seks işçilerine ulaşmanın ve onlara hizmet götürmenin zorluklarının farkındaydık. Sürecin zorluklarla geçmesinin birçok farklı sebebi oldu. Bunlardan ilki; ilk defa bu alanda çalışan bir avukatlar ekibi ile çalışıyor olmamız idi. Ekibimizde yer alan ve derneğimizin vekaletli avukatları olan Nihan Erdoğan, Sinem Hun, Eda Ayşegül Kılıç ve Oğuz Evren Kılıç belirli bir sreden bu yana özellikle şiddet mağduru olmuş trans kadın seks işçilerine hukuki danışmanlık veya doğrudan hukuki destek sunmaktaydılar. Ancak, hen alandaki dinamiklere yeterince hakim değildik. Proje süreci, hem dernek olarak hem de avukat ekibi olarak alanı daha iyi tanımamıza, alandan gelen ihtiyaçlara daha iyi cevap vermemize ve proje bitiminden sonra ne gibi adımlar atacağımıza yönelik bir fikrimizin olmasına vesile oldu.

Birçok farklı seks işçisi grubu ile irtibat kurduk, şehir dışından onlarca yardım talebi geldi, elimizden geldiğinden çok sayıda mağdura telefon veya e-posta yoluyla danışmanlık sunduk, bazı vakalarda mağdurların davalarına müdahil olma çabasına girdik, bazı vakalarda da avukatlarımız çeşitli dosyalara müdahil oldular ve destek sundular. Bütün bu süreç içerisinde yaşadığımız zorluklardan bir tanesi, mağdur trans kadın seks işçilerinin ve aslında tüm seks işçilerinin hem derneklere hem de avukatlara güvensizlikleri oldu. Uzun yıllardan bu yana

çeşitli sivil toplum kuruluşları şiddet mağduru veya diğer hak ihlallerine maruz kalmış trans seks işçilerine ulaşmaya çalışmasına rağmen, hala mağdurlar derneklerin veya avukatların kendilerine ne gibi bir yardımda bulunabileceklerini veya kendi kapasitelerini nasıl güçlendirebileceklerini bilmemektedir. Geçmişte bazı sivil toplum kuruluşları ile kişisel sorun yaşayan, talep ettiği hukuki veya diğer alanlardaki desteği alamayan, güven ilişkisi sorunu yaşayan birçok trans kadın seks işçisi, ilk defa kendilerine ulaşan bir dernek olmamıza ve ilk defa kendilerini tanımamıza rağmen güven sorunu yaşadı ve bizden uzaklaştı.

Birçok seks işçisi, adalete güvenmediklerini ifade etti. Adaletle güvenmeyen seks işçileri ise, hak ihlalinin hemen sonrasında bize ulaşmalarına rağmen, sonrasında hukuki destek almak istemediklerini ifade ettiler. Birçok seks işçisi, ekonomik olarak zorlandığı için hukuki süreci devam ettirmeme kararı aldı. Bir o kadar çok seks işçisi ise, seks işçiliğinin kendilerine yüklediği yorgunluk ve sürekli olarak kanun uygulayıcı ile karşılaşmanın verdiği bıkkınlık ile ciddi şekilde mağdur olmalarına rağmen, haklarını aramak istemediler.

Trans seks işçileri ve diğer seks işçilerinin geneli itibarı ile adalete erişmek "*istememeleri*"nin altında yatan bir ger-

çek de, seks işçiliği mevzuatının ve seks işçilerine yönelik toplumsal algının kendileri üzerinde yarattığı korkudur. Görüştüğümüz, başta hukuki destek sunduğumuz ve sonrasında vazgeçen veya hiçbir şekilde hukuki süreci işletmek istemeyen ve bunun gibi bir çok sebeple adalet mekanizmasından uzaklaşan birçok seks işçisi mevzuatın kolluk kuvvetlerine vermiş olduğu ve kendilerini kriminalize eden yetkilerin genişliğinden ötürü adalete erişemediklerini farklı şekillerde ifade ettiler. Kimi zaman kendilerine şiddet uygulayan polis hakkında suç duyurusunda bulunurken *"hakkımızda suç duyurusunda bulunursan yarın gece çalışmak için caddeye çıkamazsın,"* şeklinde tehditler aldılar; kimi zaman hakkında suç duyurusunda bulundukları polislerin, kendileri hakkında karşı suç duyurusunda bulunduklarına tanık oldular. Tecavüz mağduru bir seks işçisi, kendisine tecavüz eden kişinin konuyu çevresinde dillendirmesi sonucunda bir nevi tehdit ve baskı hissettiğini söyleyip, *"adalet yok zaten"* dedi ve suç duyurusundan vazgeçti. Bir başka seks işçisi, kendisini darp eden müşterisinin tehditlerinden bunaldığını, fail ile anlaşıp davadan vazgeçtiğini belirtti. Avukatlarımıza ulaşan genelev çalışanı bir seks işçisi, genelev işletmecilerinin psikolojik baskısından ve tehditlerinden bunaldığını ve aslında suç duyurusunda bulunmak istediğini ancak suç duyurusu sonrası hem kendi can güvenliğinden endişe ettiği için hem de olayın duyulması ile

birlikte çalıştığı genelevin mevzuat gereği kapatılabileceği ve diğer çalışan kadınların mağdur olacağı gerekçesiyle hangi hukuki adımı atabileceği konusunda ikilemde kaldı. Bu ve benzeri birçok örnek, hem mevzuat hem de toplumsal baskının seks işçilerinin adalete erişimi önünde nasıl engel oluşturduğunu gözler önüne seriyor.

Karşılaştığımız zorluklardan bir tanesi de, seks işçilerinin çoğunda hakim olan "*umursamazlık*" hali. Mağdur olan kişiye ulaşan dernek avukatlarımız, birçok mağdur ile olan ilişkilerinde mağdurların hukuki süreci başlatmak veya devam ettirmek konusunda isteksiz veya umursamaz halde olduklarını ifade ettiler. Seks işçilerini defalarca bilgilendirme ve eğitim toplantılarımıza davet ettik, ya hiç gelmediler ya da sadece birkaç seks işçisi geldi. Mağdurların evlerine kadar gidip kendilerinden vekalet istedik, önce tamam dediler sonra aramadılar, vekalet çıkartmadılar. Etkinliklerimize davet ettik, konuşmacı olmalarını istedik, kendi sorunlarını kendilerinin anlatmasını istedik, kabul etmediler. Hukuki desteğin kendileri için gündelik yaşamlarının en önemli gerekliliklerinden olduğunu belirttik, çoğu bu konuda adım atmaktan ya çekindi ya da en başından reddederek umursamadı. Sistemin seks işçileri üzerinde yarattığı baskı ve korkuya ek olarak, seks işçilerinin kendiliğinden adalet mekanizmasına erişmek istemedikleri duygusuna ve dayanışma

eksikliğine tanık olduk.

Projemiz süresince defalarca avukatlarımız ile proje ekibimiz bir araya geldi, sorunları konuştuk, çözüm önerileri ürettik, mağdurlara nasıl daha iyi danışmanlık veya destek sunabiliriz sorusuna yanıt aradık. Kısacası, sunduğumuz hizmeti geliştirmenin yollarını sürekli olarak aradık. Bu süreçte, yaşanan zorluklar kadar, başarılar da elde ettik. Bir yandan seks işçilerine ulaştırdığımız hak ihlallerine dair bilgilendirme materyallerimiz sayesinde Türkiye'nin birçok ilinden seks işçileri derneğimize ulaşarak hak ihlali mağduru olduklarını ifade ettiler. Bu kişilerin önemli bir kısmı da danışmanlık veya destek talep etti. Sürekli olarak dernek çalışanlarımız veya avukatlarımız şehir dışındaki mağdurlarla telefon yolu ile veya yüzyüze görüşerek kendilerini adalete erişim noktasında bilgilendirdiler, mahkemelere dilekçe yazdılar, hak ihlali sonrasında ilgili karakollar ile görüştüler. İmkanımız ölçüsünde ve sembolik değeri olan vakalarda avukatlarımız ile mağdurlar irtibata geçip şehir dışında dava takibi yaptılar.

Şehir dışındaki vakalara destek sunmak konusunda zorluklar da yaşadık, zira her şehir dışından arayan mağdura yardımcı olabileceğimiz kadar maddi gücümüz yoktu. Bu sorunu bertaraf edebilmek maksadıyla, avukatları-

mız aracılığı ile mağdurların bulundukları şehirlerden konuya duyarlı avukatlara eriştik, mağdurları kendilerine yönlendirdik. Yine de, şehir dışında trans kadın seks işçilerinin yaşadıkları illerde istediğimiz sayıda avukat ile irtibat kurabilmiş değiliz. Bu da il dışındaki seks işçilerinin maruz kaldıkları sorunlara yönelik sadece telefon ile danışmanlık sunma, dilekçe yazma veya ilgili yetkili kurumlar ile irtibat kurma ve yönlendirme çalışması yapma şeklinde destek sunabilmemiz demektir.

İmkansızlık veya zorluklar dışında, polisler tarafından trans kadın seks işçilerine yönelik yazılan keyfi idari para cezalarına yaptığımız itirazlardan olumlu sonuç da aldık, şiddet mağduru trans kadın bir seks işçisinin maruz kaldığı "*pompalı tüfek ile yaralama*" vakasının "*basit yaralama*" iddiasıyla mahkemede görülmesi kararının "*öldürmeye teşebbüs*" olarak değiştirilmesi ve mağdura koruma kararı verilmesi şeklinde kararlar da aldık. Avukatlarımız tarafından karakol desteği verilen seks işçilerine yönelik polis şiddetinin azaldığına ve polislerin daha dikkatli davranmak zorunda kaldıklarına da tanık olduk. Bize ulaşan seks işçilerinin geneli itibarı ile adalete erişimin kendilerinin güvenliğini arttırdığını gördüklerini ve adalete erişim konusunda bilinç ve farkındalıklarının arttığına şahit olduk.

Kırmızı Şemsiye olarak, bu projenin bitimi sonrasında da mağdur seks işçilerine hukuki danışmanlık veya destek sunmayı hedefliyoruz. Sunulacak hukuki destek dışında, avukatların eğitilmesi ve konu hakkındaki farkındalıklarının artması için de avukatlara yönelik eğitimler düzenlemeyi, farklı illerden avukatları sürece katmak için teşvik etmeyi planlıyoruz. Bunu başarabilmemizin en önemli yolu, şimdi olduğu gibi fon veren kuruluşların derneğimize olan desteklerinin devam etmesidir. Aynı şekilde, özelde trans kadın seks işçilerinin, genelde ise tüm seks işçilerinin şimdi olduğu gibi Kırmızı Şemsiye'ye desteklerini sürdürmesi son derece önemlidir. Bundan sonrası için, Türkiye'nin her ilinden avukatların seks işçilerinin insan hakları durumu hakkında bilgilendirilmesi, baroların ve ilgili diğer kurumların konu hakkında çalışmalara dahil olması veya konu hakkında bir politikalarının olması, Türkiye'nin her ilinden seks işçilerine yönelik bilinç ve farkındalık artırma eğitimlerinin gerçekleştirilmesi, yasa yapıcılar ve karar vericilere yönelik seks işçilerine yönelik şiddet konusunda sistematik savunuculuk çalışmalarının yapılmasını hedefliyoruz. Umuyoruz ki, gerekli ve yeterli imkanlar ve desteği bu yönde elde edebiliriz.

Bu projemiz kapsamında mağdur trans kadın seks işçilerine yönelik hukuki danışmanlık ve destek sunma olanağı sunan İsveç İstanbul Başkonsolosluğu'na, Açık

Toplum Vakfı'na ve Hollanda Büyükelçiliği'ne sonsuz kere teşekkür ediyoruz. Derneğimizi bu çalışmalarımızda yalnız bırakmayan ve her daim fikirleri ve emekleri ile hukuki danışmanlık ve doğrudan destek çalışmalarımıza katkı sunan avukatlar Nihan Erdoğan, Sinem Hun, Eda Ayşegül Kılıç ve Oğuz Evren Kılıç'a çok ama çok teşekkür ediyoruz. Son olarak, hukuki destek çalışmalarımız süresince mağdur trans kadın seks işçileri ile avukatlarımız arasındaki irtibatı sağlayan, hem proje ekibini hem de avukatlarımızı sunulacak destek konusunda fikirleri ve deneyimleri ile yönlendiren Belgin Çelik'e de teşekkür etmek istiyoruz. Onlar olmasaydı, şu an elinizde tuttuğunuz analiz raporunda dile getirmiş olduğumuz çalışmaların hiçbirinin gerçekleşmesi mümkün olmayacaktı.

2

SEKS İŞÇİLİĞİNE HAK TEMELLİ HUKUKİ YAKLAŞIM AV. SİNEM HUN

Giriş

Her ne kadar insan hakları alanında son dönemde sıkça telaffuz edilemeye başlanmış da olsa aslında hak temelli yaklaşım kalkınma politikaları, ekonomik eşitsizlikler ve sosyo-ekonomik haklardaki muazzam global ihlallerden ortaya çıkmış bir kavramdır. Kavramın dolaşıma girmesinin tarihi de sanıldığı gibi çok eskilere dayanmamaktadır. Kısaca özetlersek: Soğuk Savaş sonrasında dünyadaki baskın iki kutuplu düzenden tek kutuplu global bir düzene geçmek yüzyıllardır süregelen kapitalizmi dönüştürmüştür. Bu dönüşümün asli mağdurları ise sadece klasik ekonomi tabiriyle "*işçi sınıfı*" değil kimliği ya da varoluşu üzerinden kodlanan gruplar olmuştur. Seks işçileri de bu gruplardan biridir. Barınmadan sağlığa eğitimden istihdama kadar birçok alan seks işçilerinin aleyhine yeniden dizayn edilmiş, halen de edilmektedir.

İşte bu dizayn etme "*kudreti*"yle başa çıkma yöntemlerinden biri de hukuku "*temel hakların koruyucusu*" sıfatıyla pozitif bir araçsallaştırmaya tabi tutmaktır. Böylece hukuk, etkinliğini ve sürekliliğini artıracak ve insan-toplum-devlet ilişkisinin en önemli ayaklarından "*adalet*" fikri güçlenecektir. Bu yazı çerçevesinde pozitif araçsallaştırma olarak adlandıracığım yöntemi kalkınma ekseninde sıklıkla referans verilen hak temelli yaklaşım üzerinden anlatacağım, akabinde "*hak temelli yaklaşımı*" ilk kez seks işçiliği alanına uyarlayarak bir insan hakları avukatının hak temelli yaklaşım üzerinden "*dolaşabileceği arka bahçeleri*" Çorum'daki trans kadın seks işçisi S.'nin olayı üzerinden anlatmaya çalışacağım. Sonuç bölümünde ise bazı tavsiyelerde bulunacağım.

Kalkınma Politikaları ve Hak Temelli Yaklaşım

Yukarıda kısaca değindiğim kar endeksli kalkınma politikaları ve neo-kapitalist rejimlerin dünyadaki yıkıcı etkilerinin globalleşmesi ve uluslararası toplumu giderek etkilemesiyle birlikte insanın ekonomik ve sosyal haklarının olmadığı, bu hakları göz önüne almadan oluşturulan ve uygulanan politikaların er ya da geç sona ereceği yönündeki diskur kabul görmeye başlamıştır. Hak temelli yaklaşım olarak adlandırılan bu yaklaşım genelde üçe

ayırılmaktadır: Normatif, pragmatik ve etik hak temelli yaklaşım.

Normatif yaklaşım, insan haklarının konuşulmasının kalkınma pratiğinin merkezine politikayı ve değerleri yerleştirilmesini sağladığını iddia eder. Dolayısıyla normatif yani yasal düzenlemelerin yapılması, sosyo-ekonomik alanın insan hakları da gözetilerek regüle edilmesi gerekmektedir. Hausermann'a göre haklardan bahsetmek neyin "*yapılmasıyla*" ilgili bir kalkınma ortaklığının hem çerçevesini çizer hem de kalkınma eleştirilerini yönlendirebilir.

Pragmatik yaklaşım ise insan haklarını kalkınma ajandasına koyarak temel hakları araçsallaştırır, böylece devletlerin sorumluluklarını hatırlatıp vatandaşların devlete baskı yapmasını sağlar. Ferguson'a göre pragmatik yaklaşımda önemli olan "*sonuç*" almak, yasal düzenlemeler yapılmasa dahi "*maksimum*" yarar elde edilmesi için çalışmak bu yaklaşım kapsamındadır. Pragmatik yaklaşım ayrıca sorunun muhatabı olarak devletleri değil devlet dışı aktörleri de alır.

Son olarak etik yaklaşım, bize uluslararası kalkınma politikalarındaki iktidar ilişkilerini sorgulama fırsatı verir. Örneğin Eyben, haklardan bahsetmenin aslında iktidardan ve iktidar ilişkilerinden söz etmek anlamına geldiğini,

böylece etik-felsefi yaklaşım gütmenin kalkınma sorumluluğuna angaje olanların yükümlülüklerini gündemleştirmek imkânı da verdiğini söylemektedir.

Hak Temelli Yaklaşımın Seks İşçilerinin İnsan Hakları Alanına Uyarlanması Meselesi

Açıktır ki, kısaca anlattığımız bu yaklaşımlar ve tartışmaları seks işçilerinin insan hakları alanına "*uyarlama*" zorunluluğu doğmaktadır. Şu ana kadar, bilgimiz dahilinde, seks işçilerinin insan hakları ekseninde hak temelli yaklaşım nasıl olmalıdır sorusu ile ilgili bir çalışma yapılmamıştır. Yukarıda bahsettiğimiz normatif, pragmatik ve etik yaklaşımları, alanın kendine özgü dinamiklerini göz önüne alarak, bu bölümde biraz daha açmaya çalışacağım.

Ancak, her şeyden önce, bu uyarlamayı yaparken alanın, mağdurların ve toplumun avukatın önüne koyduğu meydan okumaları ve trans seks işçisi olma halinin getirdiği çifte mağduriyeti mutlaka göz önüne almak gerekir. Ancak, avukatın hak temelli yaklaşımla hareket ederken hem vakıanın sübjektif hem de alana ait objektif gerçeklikleri kendi içinde iyi dengelemesi ve doğru tartması gerekir. Bundan şu anlaşılmalıdır: Bir mağdurun sırf trans ve seks işçisi olması mağdurun kendisiyle "*her koşulda*"

birlikte hareket etme zorunluluğu getirmez. Mağdurun kimliği ve mağdurun maruz kaldığı ihlaller esasen iki ayrı "şey"dir ve seks işçilerine hak temelli yaklaşan avukatın bunun ayrımını her adımda yapması gerekir. Bu anlamda seks işçiliği çalışan bir avukatın dava sürecinin öncesinde, süreç içerisinde ve süreç sonrasında yukarıda anlatılan üç tavır arasında "kayması" olasıdır ve bu kaymalar "kötü" ve "istenmeyen" olarak algılanmamalıdır. Aksine, bu durumun avukatın vakiya tutunması ve dosyadaki varlığını sürdürmesi için gerekli olduğu bile söylenebilir.

Normatif, etik ve pragmatik yaklaşımlardan normatif yaklaşımı seks işçilerinin insan hakları alanının kodlanması, kanunlaştırılması ve bu hakların anayasal güvence altında alınmasını öncelemek olarak tanımlayabiliriz. Normatif yaklaşım, seks işçilerinin anayasal ve yasal garantilerini ön plana çıkarır; idarenin işlem ve eylemlerinin sadece iç hukuk normlarına değil ilgili devletin imzacısı olduğu temel hak ve özgürlüklere ilişkin sözleşmelere de uygun olup olmadığını denetler. Öte yandan, bu yaklaşımın normdan kastı sadece kanunlar değil, aynı zamanda mahkemelerin insan haklarına ilişkin verdikleri ulusal ya da ulusüstü kararlardır. Bu anlamda, alanda "genişletici yorum" yapılmasını sağlayacak Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararları, BM İnsan Hakları Konseyi kararları ve Anayasa Mahkemesi'nin bireysel başvurulara ilişkin

verdiği kararlar ile Yargıtay ve Danıştay içtihatlarının da alanda etkin bir şekilde kullanılıyor ve uygulanıyor olması gerekir. Bu tip bir normatif yöntemin nihai ve öncelikli getirisi seks işçiliğinin tartışmalı taraflarından ziyade hak taleplerinin görünür olmasını sağlıyor oluşudur. Örneğin, normatif bir yaklaşım ile Fuhuşla Mücadele Tüzüğü'nün 96. ve 104. maddelerine göre evleri mühürlenene seks işçilerinin aynı zamanda barınma ve mahremiyet haklarının ihlal edildiğinin savunmanlığı yapılabilir. Aynı şekilde normatif yaklaşım temel hakları gündemleştirmek için de uygun bir yol sunar. Kamu politikalarını değiştirmek, devlete görev ve yetkilerini hatırlatmak ve bu konuda politika üretebilmek için bu yaklaşım önemlidir.

Öte yandan, pragmatik yaklaşım hakları araçsallaştırarak genel politikaları değiştirmeyi hedeflediğinden her dava veya koşulda herkesin hakkının savunulması ve var olan ihlalin tazminini sağlamanın zor olduğunun farkında olmak ile ilintilidir. Aslında bu yaklaşım, insan hakları devlet politikalarını değiştirmek için kullanıldığında, ileride normatif bir yaklaşıma ve izlemeye çok da gerek kalmayabilecektir gibi bir çıkarıma da götürmektedir bizi.

Son olarak etik-felsefi yaklaşım seks işçiliği gibi beden üzerindeki iktidarın hatta iktidarların birbirine geçtiği bir alanda yerleşik iktidar ilişkilerini görmeyi ve bunları

anlamlandırarak hareket etmeyi mümkün kılar. Bu anlamda bir olaya meta-norm yani norm ötesinde değerler üzerinden yaklaşmak ister istemez bakış açısını da genişletir. Artık sadece kanun koyucunun koyduğu kural değil, o kuralın koyulma nedeni, idarenin bir kuralı nasıl yorumladığı ve hatta o norma o dönemde ve sonrasında niye ihtiyaç duyduğu da yaklaşıma dâhildir. Dolayısıyla hukuk, sosyoloji, tarih, antropoloji gibi diğer bilimlerden de yardım almalıdır. Etik yaklaşım sadece harici değil dahili dinamiklerin de göz önüne alınmasını gerektirir. Bu dinamiklerden bazıları mağdurun durumu, duruşu, ceza yargılamasını takibi, hak arama hürriyeti konusundaki kararlılığı ve benzeri dinamiklerdir.

Ancak etik yaklaşım değişen dinamikleri sadece olduğu gibi kabul etmez, bunların ardında yatan güç ilişkileriyle de ilgilenir. Örneğin, seks işçilerinin hak arama hürriyeti kapsamındaki göreceli umursamazlıkları aslında uzun yıllara dayanan cezasızlık kültürü, adliye ve adalet mekanizmasına duyulan güvensizlik ve yılgınlık duygularıyla çok ilgilidir.

Vakia Analizi Üzerinden Hak Temelli Yaklaşımı Ele Almak

Son olarak, yukarıda bahsedilen yaklaşımlar arasındaki "kaymaları" bir örnek üzerinden vermeye çalışacağım. Bunun için de geçtiğimiz aylarda takip etme fırsatımın olduğu Çorum'daki trans kadın seks işçisi S'nin tecrübe ettiği süreci ele almayı uygun görüyorum.

4 Ekim 2014 tarihinde sosyal medyaya trans seks işçisi S'nin Çorum'da ormana götürülerek bir grup erkek tarafından gasp edildiği, içlerinden biri tarafından ateşli silahla ağır bir şekilde yaralandığı, nefret suçuna maruz kaldığı, üstüne üstlük Çorum Barosu'nun mağdura CMK'dan avukat atamayı "*biz travestilere avukat atmıyoruz*" diyerek reddettiği ve ayrımcılık suçu işlendiği bilgisi düşmüştü. Bu bilgiye istinaden ilk önce ana akım LGBTİ örgülerince Çorum ya da civar illerdeki avukatlar mobilize edilmeye çalışılmış; ancak hiçbir avukat bu mağdura destek sunmayı ya kabul etmemiş ya da işlerinin yoğunluğunu gerekçe göstermişlerdir. Bu istemeyiş ve reddedişlerin altında yatan nedenler ayrı bir yazının konusu olacak enteresan bir konu olsa da, var olan ağlar üzerinden avukat bulma arayışı başarısızlıkla sonuçlanınca LGBTİ hakları çalışan meslektaşlarım ve örgütlere daha sağlıklı bilgi almak, hatta ileride olaya müdahil

olabilme düşüncesiyle kişisel inisiyatif olarak Çorum'a gitmeye karar verdim. Gitmeden önceki algım ve durumu, sosyal medyadan edindiğim ilk elden bilgilere dayanarak, etik yaklaşıma yakındı: Ortada sistematik olarak trans seks işçilerine karşı işlenen nefret suçlarının tipik bir örneği vardı, adalet mekanizmasının cezasızlık ve ayrımcılık politikasına bu kez yereldeki baro da dahil olarak insanın en temel haklarından olan adil yargılanma hakkı, hukuki bilgiye erişim hakkı gibi hakları ayrıca ihlal edilmişti.

Çorum'da ayrıca sosyal medyaya yansımayan başka bilgilere ulaştım: Mağdur acilen arkadaşları tarafından can güvenliğini korumak adına oradan uzaklaştırılmıştı; çünkü tutuklu sanıklar serbest bırakılmıştı. Her ne kadar bu bulgular etik yaklaşıma yakınlığımı güçlendirse de dosya üzerindeki incelemelerim, mağdurun beyanları, mağdurun yakın arkadaşları ve sanıkların tekrar tutuklanmasını isteyen dosyanın savcısı ile ikili görüşmelerim sonucunda söz konusu olayın nefret suçu kapsamına girmediği fikri daha yakın gelmeye başladı: Türk Ceza Kanunu'nda tanımlı bir suç eyleminin mağdurun trans ve/veya seks işçiliği kimliği ya da kimlikleri üzerinden işlendiğine dair bir kanaatim oluşmamıştı. Dolayısıyla ilk baştaki etik yaklaşımdan normatif yaklaşıma doğru "kaymaya" başladım. Evet, dosyada eksiklikler vardı ve

bu eksikliklerin bir an önce giderilerek ihlal edilen hakların tamiri gerekiyordu: Bunun için Çorum Baro Başkanı ile ikili görüşmeler sonucunda mağdurun polis kanalı ile CMK'dan avukat talep etmesi ve ifadesini bir kere daha avukat huzurunda vermesi sağlandı. Ayrıca mağdur isteği üzerine polis korumasına alındı. Savcı ile görüşme sonucunda toplanması gereken diğer delillerin toplanması veya işlemlerin hızlandırılması sağlandı.

Ancak dosyada bu kadar ilerleme sağlanmışken S. ile 11 Ekim 2014'te yaptığımız bir telefon konuşmasında şikâyetinden vazgeçeceğini söylemesi dosyadaki pozisyonlanmamı bir kere daha değiştirdi. S., yaptığımız telefon görüşmesinde, "*sanığın hapse girmesinin vebalini kaldırmayacağını*" söyledi. Hukuki olarak şikâyetinden vazgeçmesinin sanığın hapse girme ihtimalini değiştirmeyeceğini söyledikten sonra ona şunu sordum: "*Seni öldürmek isteyen bir kişi için nasıl böyle düşünebiliyorsun?*" Cevabı basitti: "*Allah'ından bulsun.*" Bu kısa cevap, mağdur ile sevgililik ilişkisi olan sanığın mağdurun hayatına bir şekilde girdiğini, duygusal olarak mağduru manipüle eden sanığın mağdurun kafasını karıştırdığını, S.'nin bu konuda yeterince güçlendirilmediği ya da güçlü duramadığı için şikâyetinden vazgeçmek istediğini anlatmıştı bana. Bu noktadan sonra normatif yaklaşımdan biraz daha pragmatik yaklaşıma "*kaydım*". Yani dosya bazında ön-

celikli mesele bir an önce ceza yargılaması çerçevesinde sonuç almak ve sanıkların cezalandırılmasını sağlamaktır. Mağdurun avukatla birlikte hareket etme isteğini "iradi" olarak kaybetmesi olayı bir ceza davasına indirgememe yol açmıştı.

Sonuç

Olayın spesifik özelliklerinin hukuki tahlili ve mağdurun süreç içindeki pozisyonunu "iradi" olarak değiştirmesi avukatın hak temelli yaklaşımının biçimini ve içeriğini her zaman değiştirebilir. "Kayma" olarak tabir ettiğim bu değişiklikler kötü değildir; çünkü dosyaya bakan avukat halen hak temeli gütmektedir. Koşullar değiştiğinde tavrın değişmesi de mümkündür. Hatta avukat bıraktığı yaklaşıma değişen bir başka koşulla geri de dönebilir. Ya da süreç içerisinde gri bölgelerde kalabilir: normatif-etik ya da pragmatik-normatif yaklaşımlar da mümkündür.

Son söz niyetine: Seks işçiliğine insan hakları üzerinden bakan avukatların dosya bazında hak temelli yaklaşımlarını belirlemelerine dair düşünceleri gerekir. Avukat her adımında, her yeni gelişen olayda pozisyonunu, tavrını ve hedeflerini yeniden ve yeniden gözden geçirmelidir. Bu, kısa dönemde olmasa bile uzun dönemde hak te-

melli avukatlığın bir standarda kavuşması için oldukça önemlidir.

Kısa Kaynakça

J. Hausermann, 'A Human Rights Approach to Development', London: Rights and Humanity, 1998.

R. Eyben, 'The rise of rights', Institute of Development Studies Policy Briefing, 2003.

C. Ferguson, Global Social Policy Principles: Human Rights and Social Justice, London: DFID, 1999.

Çorum'daki S. olayı ile ilgili detaylı bilgi için bkz.:

<http://www.kaosgl.com/sayfa.php?id=17693>

3

İDARİ PARA CEZALARINDAKİ KEYFİLİK VE SEKS İŞÇİLERİNE ETKİLERİ

AV. NİHAN ERDOĞAN

"Bir gecede bana üç defa para cezası kesildiğini biliyorum. Yorgun argın bin türlü pislikle kazandığım 200 TL param varken o gece 82 TL'den kesilen üç para cezası ile toplamda cebimden 246 TL çıkmış oldu. Yine caddeye çıkmam gerekti o parayı kazanabilmek için, aç mı kalayım yani? O gece saat 10:00'dan sabah 04:00'e, 05:00'e dek caddede kaldım mecburen. Sonraki iki gün ayağa kalkamadım kas ağrısından..."

Melek , Trans Kadın Seks İşçisi

(Melek ile görüşme, 26.11.2013, Ankara – Kemal ÖRDEK, "Kayıtsız Alanda Kayıtlı Soygun" : Trans Seks İşçilerine Yönelik Bir Vergilendirme Aracı Olarak İdari Para Cezaları, sayfa: 25)

Yukarıdaki alıntıda, Melek'in ve aslında pek çok seks işçisinin yaşadıklarını dillendirdiği bu serzenişte sözü edilen para cezası ile kast edilen, "idari para cezası"dır.

İdari para cezaları, belirli kurallara aykırılık nedeniyle, doğrudan doğruya idari merciler tarafından verilen para cezalarıdır. (*Bir Yaptırım Türü Olarak Para Cezalarının Teori ve Uygulamadaki Analizi – Haluk ÇOLAK, Uğurtan ALTUN, TBB Dergisi, sayı 69, 2007, sf.271, d.n.82*)

İdari para cezaları, bir yargı kararı olmaksızın uygulanan cezalardır ve bu yaptırımlar, bir idari işlemdirler. İşte bu işlemlerin konusunu oluşturan kabahatler, 2005 yılından önceki mevzuatta Türk Ceza Kanunu içerisinde düzenlenmekte iken, 2005 yılında yapılan değişiklikle, 'suç' olmaktan çıkartılmışlardır.

Bu yazıda, 01.06.2005 tarihinde yürürlüğe giren Kabahatler Kanunu uyarınca seks işçilerine kesilen idari para cezalarına dair uygulamada karşılaşılan sorunlar ve bir buçuk yıllık bir deneyimde gözlemlenen hukuksuzluklar aktarılacaktır.

Seks işçilerine uygulanan idari para cezaları, son yıllarda, Kabahatler Kanunu'nun 37. maddesinde düzenlenen "*rahatsız etme*" fiiline dayandırılmaktadır. Bu cezaların kesiliş biçimine bakıldığında süreci tanımlayan doğru kelime, "*keyfilik*"tir.

Ankara'da "*Balyoz*" olarak da bilinen sivil polisler, sokakta çalışan seks işçilerine bazen müşteri beklerken bekle-

dikleri yerde bu cezaları kesmekte, bazen de bu cezaları uygulamak için seks işçilerini karakola götürmektedir. Karakola gitmek istemeyen bazı danışanlarımız hakkında polisler tarafından "görevli memura mukavemet etmek"ten şikayetçi olunmakta, haklarında soruşturma başlatılmaktadır.

Polislerle bir seks işçisinin karşılaşma anından karakola veya para cezasının kesilmesi anına kadar geçen süreç ile yargı aşamasındaki süreç incelendiğinde ve pozitif hukuk açısından ele alındığında yaşanan hukuksuzluklar şu şekilde sıralanabilir :

a) Kolluğun, idari para cezası kesmek üzere bir seks işçisini polis arabasına bindirmeye zorlaması, aslında bir yakalama işlemidir. Ancak bu yakalama işleminin bir hukuksal dayanağı yoktur; çünkü CMK madde 90/1 gereğince ancak kişiye suç işlerken rastlanması veya suçüstü bir fiilden dolayı izlenen kişinin kaçması olasılığının bulunması veya hemen kimliğini belirleme olanağının bulunmaması hallerinde yakalama yapılabilir. Oysa, bilindiği üzere, "*fuhuş yapmak*", TCK dikkate alındığında bir suç değildir.

b) Kolluğun, idari para cezası kesmek üzere bir seks işçisini polis arabasına bindirmeye zorlaması sırasında seks işçileri hakaret, tehdit ve kötü muameleye maruz kala-

bilmektedirler. Bu fiilleri şikayet etmek için karakola gittiklerinde ise, ifadelerinin alınması için sabahlara kadar bekletilebilmektedir. Buna ek olarak ifade, şiddet uygulayan görevlilerin de içinde bulunduğu ekip tarafından alınmakta, sonrasında – veya öncesinde – kolluk personeli de seks işçisinden, kamu görevlisine mukavemet ettiği gerekçesiyle şikayetçi olmaktadır. Bir başka ifadeyle, şikayetçi olan mağdur, bir suç failine dönüştürülmektedir.

Halbuki, görevi yaptırmamak için direnme suçunun oluşabilmesi için, kamu görevlisinin görevini yapmasını engellemek amacıyla cebir veya tehdit kullanılması gerekir. Bırakın cebir kullanmayı veya tehdit etmeyi, danışanlarımızdan edindiğimiz bilgilere, dinlediğimiz öykülere göre zor kullanmaya, hakaret ve tehdide maruz kalan bizzat seks işçileridir.

c) Olay anında veya sonrasında tutulan ve aslında yaşanan gerçeği aktarmadan veya yanlış aktararak düzenlenen tutanaklarda trans seks işçileri "*travesti*", trans olmayan kadın seks işçileri ise "*malum şahıs*" veya "*bilinen bayan*" olarak adlandırılmaktadır.

Aynı şekilde, danışanların getirdiği tutanakların tutulduğu saat aralığı 00:00 – 04:00 olmasına rağmen, o civarda bulunan esnaf ve ikamet sahibi ile yoldan geçen şahıs-

ların rahatsız edildiğinin görüldüğü belirtilmektedir. O saat aralığında, işlek olmayan bir sokak veya caddedeki trafik akışının yoğun olamayacağı göz önüne alındığında, kaldırımda müşteri beklemekte olan seks işçilerinin bu trafik akışını nasıl engelledikleri merak konusudur.

d) İdari para cezaları, karakolda kesilmediğinde ise, seks işçilerine elden teslim edilmemekte ve sonradan tebliğ de edilmemektedir. Tutanağın teslim veya tebliğ edilmesi ise, o idari işlem hakkında başvurulacak kanun yolunu seks işçisinin öğrenememesi ve dolayısıyla bu yola başvuramaması anlamına gelmektedir.

e) Alandaki diğer bir sorun, idari para cezalarına itiraz edilmesi halinde izlenen hukuki süreçte karşımıza çıkmaktadır. Bu süreçteki gözlemlerden biri, meselenin çözüm usulünde bir yeknesaklığın bulunmuyor oluşudur. Bazı mahkemeler itiraz eden taraf olan seks işçisine karşı tarafın cevabını ve sunduğu belgeleri tebliğ ederken ve bu cevaba karşı cevap verme hakkı tanırken, bazı mahkemeler, karşı taraftan istedikleri cevabı yeterli görüp dosyayı karara çıkartabilmektedirler.

f) Karşı tarafça, kesilen idari para cezasının hukuki dayanağı olarak olay gecesi, kolluk tarafından para cezası kesildiğine dair İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü'nün, Kabahatler Kanunu'nun Uygulanması konulu

Bo51EGMo110511/1666 sayılı genelgesi gereğince tutulması zorunlu idari yaptırım karar tutanakları gösterilmekte ve dosyaya sunulmaktadır.

Takdir edileceği üzere, tutanak, gerekçe veya sözü edilen işlemin hukuki dayanağını gösterir bir belge değildir. Ancak şu ana dek, idari işlem niteliğinde bir Fuhuşla Mücadele Komisyonu kararı savunuculuk yapılan dosyalara sunulmuş değildir.

g) Sözü edilen tutanaktaki eylemler , *"fuhuş pazarlığı amacıyla beklemek", "zaman zaman yola çıkarak trafik akışını engellemek " , "seyir halinde bulunan araç ve yayaları durdurmak", "bekleyen şahıslarla fuhuş amaçlı pazarlık yapmak ve bu hareket ve davranışlarıyla o civarda bulunan esnaf ve ikamet sahibi ile yoldan geçen şahısları rahatsız etmek", "yayaların kaldırımında yürümelerine ve trafikte rahat seyir etmelerine engel olmak"* şeklinde sıralanmaktadır.

Bu noktada sorulması gereken temel soru şudur: Tüm bu sayılan fiiller, Kabahatler Kanunu'nun 37.maddesi kapsamına girmekte midir? Girmemesi, kanunilik ilkesinin ihlali anlamına gelmez mi?

"*Rahatsız etme*" kabahatinin düzenlendiği 37. madde şu şekildedir:

"Rahatsız etme:

(1) Mal veya hizmet satmak için başkalarını rahatsız eden kişi, elli Türk Lirası idarî para cezası ile cezalandırılır.

(2) Bu kabahat dolayısıyla idarî para cezası vermeye kolluk veya belediye zabıta görevlileri yetkilidir."

10.03.2005 tarihli ve 1/993 sayılı Kabahatler Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu'nda; tasarıya "*rahatsız etme*" başlığı altında mal veya hizmet satışı sırasında bu amaçla kişilerin taciz edilmesi ve yüksek sesle müşteri daveti gibi uygulamaların önüne geçilmesi amacıyla yeni 37. maddenin ilave edildiği belirtilmiştir. Anlaşıldığı üzere, bu hükmün uygulanabilmesi için ortada bir mal ve hizmet satışının bulunması, bu mal veya hizmet satışı sırasında başkalarını yüksek sesle taciz etmek fiili aranmaktadır.

Kabahatler Kanunu'nun 37. maddesi, genellikle işportacılar uygulanmakta iken, idare, bu maddeyi keyfi olarak, sokakta çalışan seks işçilerine uygulamaktadır. Verilen idari yaptırım kararlarında, ne şekilde mal veya hizmet satılarak rahatsızlık verildiği hususunda hiçbir

açıklama bulunmamaktadır. Seks işçilerine isnat edilen fiilin ne olduğu anlaşılamamaktadır ki, bu da öncelikle, hukuk devletinin bir gereği olan *"idarenin işlem ve eylemlerinin denetlenebilir olması "* ilkesine aykırılık teşkil etmektedir.

h) Bir diğer sorun da, idari para cezalarına karşı yapılan itirazları, sulh ceza hakimliklerinin inceliyor oluşudur. Bu, ne kadar sağlıklı bir denetimdir? Hele ki, verilen para cezaları, kesinleşme sınırının altında kaldığı göz önüne alındığında, pozitif hukukun bir cezasızlık yarattığı tespiti, sanırım yanlış olmaz.

Sulh ceza hakimlikleri, idari işlemlerin unsurları, yani konu, maksat, yetki, şekil, sebep unsurları açısından bir inceleme yapmamaktadırlar. Şimdiye dek alınan tek iptal kararında, iptal gerekçesi olarak, idari para cezasına konu eylemin tam olarak tarif edilmediği, itiraz edenin neden polis memurlarınca durdurulduğunun açıklanmadığı, itiraz edene 50 TL idari para cezası verilmesi gerekirken 91 TL idari para cezası verilmiş olduğu gösterilmiştir. Bu karar, elbette iptal talebinin reddi kararlarından daha ileride bir karardır, ancak meselenin eylemin tarif edildiği biçiminin gerçeğe aykırı olduğu, polis memurlarının, CMK'nın 91. ve devamı maddelerince hukuka aykırı tutuklama yapıyor oldukları durumlarının tartışılması me-

selesi olduğunu tespitten uzak bir karardır.

Sistematiik uygulamaların alandaki sonuçlarından birisi, cezasızlıktır. Bu duruma, kararların temyiz edilememesi, hükmün açıklanmasının geriye bırakılması müessesesi- nin bir kez daha ceza alabilirim korkusuna dönüşmesi ve bu nedenle pek çok hak ihlalinin sessizce kabullenilişı, cezaların tebliğ edilmeyişı ve alandaki öznelerin psiko- lojilerinin ve hayatta kalma reflekslerinin sebep olduğu söylenebilir. Tezahürleri ve nedenleri, alanda politika üretmeye katkı sunabilecek ayrı bir çalışmanın konusu- dur.

İdari para cezalarının uygulanışı ve sonrasındaki süreçte anlatılmaya çalışılan tüm bu hukuksuzlukların, seks işçilerinin hayatlarındaki doğrudan etkisi ise yılgınlık, çaresizlik, değersizlik duygusu, öfke, inançsızlık, yalnızlıktır. Bu etki ve sonuç, aslında bu toplumun utancısıdır, olmalıdır.

4

SEKS İŞÇİLERİNE YÖNELİK POLİS ŞİDDETİ VE KÖTÜ MUAMELE

AV. EDA AYŞEGÜL KILIÇ

Ülkemizde polis şiddeti ve kötü muamele her alanda karşımıza çıkmaktadır. Her yaş ve konumdan insan maalesef bu muamelenin mağduru ya da şahidi olmaktadır. Yapılan işin mahiyeti nedeniyle polis muamelesiyle en çok karşılaşan grup şüphesiz ki seks işçileridir. Seks işçileri müşteri bulmak için sokağa çıktıklarında, evlerinde müşteri beklerken ya da pazara giderken, evde arkadaşlarıyla otururken, sokakta yürürken ve hatta yemek yemek için herhangi bir yere girdiklerinde bile çok sık polisle muhatap olmaktadır. Yer yer tacize varan, yetkiyi kat be kat aşan polis müdahalesi artık seks işçilerinin yaşamlarının ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir. Biz avukatlar da sık sık bu şiddete yakından tanıklık etmekteyiz.

Polisten bu kadar şikayet edilmesini bir kaç ana başlık halinde toparlayabiliriz. Birincisi, polis ülkedeki

mahalle baskısının görünen yüzüdür. Seks işçilerine yapılan her türlü zulmü haklı gören bir toplumda bu toplumun değerlerinin ve "*ahlakı*"nın koruyucusu olan polisin bu baskıyı uygulaması ne yazık ki herkese doğal ve sıradan gelmektedir. Kar yağması gibi, deprem olması gibi ve hatta kışın üşümek gibi kabullenmiş durumdayız bu muameleyi. Sadece bununla mücadele yöntemi arıyoruz. Halbuki kimse bu ahlak anlayışının insan hakları ile çeliştiğinin farkında değil. Örneğin, Kabahatler Kanunu'na göre kaldırımı işgalden idari para cezası yazılan bir seks işçisine "*mal*" muamelesi yapılmasının, bir eşyaymış gibi "*kaldırımı işgal ediyorsun*" denilmesinin insan haklarına ve insan onuruna aykırı olması kimsenin umurunda değil. Tıpkı bu ülkede yıllarca seks işçisine tecavüzün üçte bir oranında daha az cezayı hak etmesinin kimsenin umurunda olmadığı gibi.

İkinci başlığımız, maalesef polisin hukuku ve kanunu bilmemesi, daha da kötüsü bilmek istememesidir. Örnekleri elimizde bulunan sayısız ifade ve iddianame örneğinde de görüleceği üzere, bu ülkede "*fuhuş suçu*"nun var olduğunu zanneden sayısız polis ve hatta maalesef savcı bulunmaktadır. Ya da birazdan örnekle anlatacağım üzere, seks işçilerinin kaderi bugüne kadar yapılan hukuka aykırı işlemleri "*normal prosedür*" zanneden polislerin elinde.

Üçüncü başlığımız ise "*caydırma politikası*". Polislerin birçoğu görev olarak bozulan kamu düzeninin faillerini yakalamak ya da olaya taraf olmadan müdahale etmek yerine kendi ahlak değerlerini ve isteklerini kabul ettirip uygulamayı bildiği için, seks işçisini "*ıslah etmek*" için sözlü taciz etmek, hakaret etmek, dövmek, tehdit etmek normal görevler olarak görülmektedir.

Tüm bu anlatılanlar ışığında yaşadığımız birkaç olay üzerinden bu noktaları aydınlatmak, bir şeylerin gözünüzde canlanması için oldukça önemlidir. Gece yarısı aldığımız telefonda trans bir seks işçisi neredeyse ağlamaklı bir sesle bizden yardım istiyordu. Yol boyunca birçok kez kendisiyle telefonda görüştük. Sürekli "*çok korkuyorum, ne olur yardım edin, beni tehdit ediyorlar, lütfen çabuk gelin, bana yardım edin*" diyordu. Olaya konu olan karakola ulaştığımızda gördüğümüz tablo oldukça ilginçti. Polisler bizi neredeyse girişte bekliyorlardı. Olay yerinde üç - dört tane polis memuru ve trans seks işçisi bulunuyordu. Seks işçisinin ağlamaktan makyajı akmıştı. O kadar korkmuştu ki, üç tane polis memurunun ortasında titremekte idi. Daha sonradan bu korkunun bir nedenin de, olaydan kısa bir süre önce aynı polis memurları tarafından birkaç gün ayağa kalkamayacak şekilde darp edilip korkusundan haftalarca evden çıkamaması olduğunu da öğrendik. Seks işçisi için

geldiğimizi söylediğimizde şaşırان polisler, *"biz olayı hallettik, şikayetçi değiliz"* dediler. Olayı sorduğumuzda kendisine Kabahatler Kanunu'na göre idari para cezası kestiklerini ve sonrasında şahsı serbest bırakacaklarını söylediler. Neye göre ceza kestiklerini sorduk, şikayet var deyip şikayet kaynağını beyan etmediler. Biraz daha sorguladığımızda bizi tutanak tutmakla tehdit ettiler. Biz de tutanak tutacağımızı beyan edip yaptıklarının hukuka uygun olmadığını söylediğimizde aldığımız cevap çok çarpıcı idi: *"Avukat hanım, rutin işlemi yapıyoruz biz, ekstra bir şey yok yani."*

İşte tam olarak sıkıntı da budur, polislerin rutin diyerek adlandırdığı ve normalleştirdiği bu rutinde bir yanlış var. Trafik cezası kesildiğinde karakola götürölür müsünüz? Ya da karakolda saatlerce bekletilip hakaret ve tacizlere maruz kalır mısınız? Sizi niye götürdüklerini sorduğunuzda ise korkunç tehditler duyar mısınız? Hiç böyle bir şey yaşadınız mı? İşte bu durum ne kadar yanlışsa, bir seks işçisine ceza kesmek için onu karakola götürmek de o kadar hukuksuz ve yanlış bir uygulamadır. Ama görüyoruz ki polis bu işlemi normal ve hatta olması gereken uygulama olarak görmekte ve daha acısı bu hukuksuzluğu sahiplenerek uygulamaktadır. O gece korkusundan şikayetçi olamayan seks işçisi arkadaşımızı karakoldan hukuki tehditler (tutanak tutma, anons/

şikayet kayıtlarını isteme vb.) ile yüksek sesle tartışmak zorunda kalarak çıkarabildik.

Bir başka olayda ise, yine gece yarısı aldığımız telefonda oldukça sinirli bir seks işçisi, polisin kendilerine kötü muamelede bulunduğunu, kendilerini hiçbir şey yapmadıkları halde karakolda tuttuklarını söyleyip yardım istiyordu. Oldukça uzak bir yerde bulunduğumuz için karakola ulaşmamız bir saati buldu. Bu süreçte seks işçileri karakolda tutulmaya devam edilmiş ve polis tarafından sürekli aşağılama ve küçümsemeye maruz bırakılmışlardır. Biz karakola vardığımızda, geldiğimize inanamayan birçok polis memuru bahçeye çıkıp hayretle bizi izlediler. "*Gerçekten avukatları varmış*" cümlesini duyduk. Bunun üzerine haklarında herhangi bir işlem yapılmadığını öğrendiğimiz seks işçileri de durumdan şikayetçi olmayınca karakoldan birlikte ayrıldık. O gece üç seks işçisi hiçbir neden yokken polis tarafından kovalanmış, düşmüş, basit şekilde yaralanmış, devamında ise neredeyse bir saatten fazla karakolda zorla tutulmuşlardı.

Bir diğer olay ise, mağdur sıfatıyla polise başvuran bir seks işçisinin yaşadıkları... Tecavüze uğrayıp darp edilen, üstüne eşyası ve parası gasp edilen bir seks işçisi karakola sığındıktan sonra bizden yardım istedi.

Seks işçisi olduğunu söylemediği için kendisine kötü davranılmadığını ancak biraz aşağılandığını hissettiğini söyledi. Biz gelmeden önce ifadesini verip imzaladığı için ifadeye müdahale edemedik. Ancak bir terslik vardı. Mağdur şahıs muayenesinde alkollü çıkmıştı. Türkiye Cumhuriyeti'nin hiçbir kanununda "*alkol alma*" diye bir suç olmamasına rağmen kendisine Kabahatler Kanunu'na göre "*Sarhoş olup etrafı rahatsız etmek*"ten idari para cezası kesilmişti. Olayda bu hususla ilgili herhangi bir şikayet yoktu. Olayın görgü tanığı da yoktu. Kamera kayıtları mağdurun dediklerini tamamen doğrular nitelikte idi, şiddet gördüğü açıktı. Üstelik karakola sığınıp şikayetçi olan da yine kendisiydi. Karşı taraf kayıptı; yani bir ifade verip şikayetçi olması da mümkün değildi. Mağdura, hiçbir canlıya veya mala zarar vermeden, hiçbir şikayet olmadan, kişi sadece alkol aldığı için, Kabahatler Kanunu'na göre ceza kesilmişti. Bu cezaya itirazımız kabul edilmedi. Anayasa Mahkemesi'ne bireysel başvuru yapıp belki de emsal bir karar alabilecekken, seks işçisi arkadaşımızın bunu istememesi ve bizimle iletişimi kesmesi nedeni ile bu başvuruyu yapamadık.

Anlattığımız üç olayda da polisin farklı durumlarda uyguladığı şiddeti görmekteyiz; psikolojik, fiziksel, toplumsal...Aslında bu üç basit örneğin kat be kat fazla-

sını her gün yaşıyan seks işçileri var. Bir günde binlerce lirayı geçen idari para cezaları artık aşırmadığımız bir durum. "*Burada çalışmanızı istemiyoruz*" ya da "*etek giymeden çalışın*" gibi keyfi durumlar ise belirli bölgelerde sürekli duyduğumuz cümleler haline geldi.

İstediğimiz şey oldukça basit; temel insan hakları. Bugün hepimiz biliyoruz ki, seks işçileri vardır. Arz ve talep bağlamında incelersek sektörün bitmesi de imkansızdır. Yani "*fuhuş olmayacak*" demek, sadece bu insanların güvenliğini ve sağılığını tehlikeye atmaktadır. Evleri mühürlenene seks işçileri sokakta kalmaktadır. Başlarına bir şey geldiğinde korkularından hastaneye veya polise gidememektedirler. Toplum seks işçilerini var etmektedir. Sistem para ile erişilebilen seksi her zaman var edecektir. İşte bu sebeple bu insanların can güvenliklerinin vatandaşı oldukları ve kendilerini korumakla mükellef devlet tarafından tehdit edilmesi sistemin en büyük paradokslarından biridir.

Bu noktada, sistemin kendi üzerlerinde yarattığı olumsuzluklarla mücadele edemeyen veya etmek istemeyen seks işçilerinin de yarattığı bazı durumlar bulunmaktadır. Fiziki müdahale sonrası darp raporu almamak, psikolojik şiddeti, hakareti ve tehdidi suç unsuru olarak görmemek, şikayetçi olmamak, ve de en önemli

sorunumuz olarak belirtmekte fayda var, hukuki yardım istemeye ihtiyaç duymamak. Birçok seks işçisi sokakta yaşadığı polis terörüne karşı sessiz kalmakta ve bir şey yapılamayacağı görüşüne kendini inandırmaktadır. Birçok seks işçisi arkadaşımız neyin suç sayılıp neyin suç sayılamayacağını bilmemektedir. Bir kere şikayetçi olup, işi mahkeme safhasına taşıyanlar ise hukuki yardım almadıkları için etkin bir savunma yapamamakta, kendilerini doğru ifade edememekte ve anlayamadıkları hukuki terimler ve usul ile başa çıkamamaktadırlar. Darp raporu almadan polisten şikayetçi olan, sonra da savcı bana inanmadı diyerek adaletten şikayetçi olan seks işçisi maalesef hem haklıyken haksız duruma düşmüş hem de açık hedef haline gelmiş olmaktadır. Adalete erişim konusunda eğitim almamış insanların kendilerini doğru usul ve esas ile ifade etmeleri neredeyse imkansızdır. Aslında bu durumun kendi kendinize teşhis koyup tedaviye başlamanızdan hiçbir farkı yoktur. İşte bu durumda ya usulen hata yapıp geri dönülemez hukuki hasara neden olunmakta ya da esası iyi aktaramayıp ve detaylarda boğulmakta ve ana noktaları kaçırma hatasına düşülmektedir. Sonuçta da suçlanan yegane kurum ise adalet kurumu olmaktadır. *"Hakim yanlıydı, savcı beni biliyor zaten, beni dinlemediler bile, ben süreyi bilmiyordum"* şeklinde savunmalarla karşılaşmaktayız.

Zaten toplum içinde gündelik yaşamları sürdürme zorluğu yaşayan seks işçileri adalet sürecinde kendilerini çok daha yalnız ve çaresiz hissetmektedirler. Bütün bu sürecin sonunda bugün görüyoruz ki, seks işçileri adliye kapısından bile girmek istememektedir. Ancak bu yanlış algılar polis terörünü beslemek dışında maalesef hiç bir işe yaramamaktadır. Bugün bilmelisiniz ki, aslında Kabahatler Kanunu'na göre kesilen birçok ceza hukuksuzdur ve iptal ettirilebilir. Ya da polisin sizi idari para cezası kesmek için karakola götürmesi hukuksuz bir işlemdir. Alkol almak suç değildir, sarhoş olup etrafı rahatsız etmek suştur.  rnekleri istediğimiz kadar arttırabiliriz.

Yukarıda bahsedilen hukuksuzluk örnekleri ile karşılaşıldığında ne yapılmalı? Kavga etmek ya da direnmek sizi yeni su ların içine atacaktır. Hatta belki haklı iken haksız duruma düşmeniz bile söz konusu olabilir. İster mağdur olun ister suçlu ya da suçlanan olun, ilk yapmanız gereken hukuki destek almaktır. Derneğe ya da bizlere ulaştığınız zaman hukuki yönlendirme ya da olaya dahil olma ile yanınızda bulunacağımızdan hukuki bir yanlış yapma ihtimalinizi yok edeceksiniz.

Peki bizi aradığınızda biz ne yapıyoruz? Sizden aldığımız bilgiler ile ne yapılacağına karar verdikten sonra eğer

karakolda iseniz yanınıza gelip avukat desteği ile ifade vermenizi ayrıca ifade sırasında baskı ve şiddete uğramanızı engelliyoruz. Avukatsız olarak verdiğiniz bir ifadeye müdahale şansınız oldukça düşüktür. Hukuki terimleri bilmediğiniz için lehinize bir ifade vermek isterken aleyhinize bir ifade ile karşılaşabilirsiniz. Mahkeme safhasında bu ifadenizi reddetme hakkınız olmasına rağmen bu ifadenizin de hakim ve savcının gözünde kanaat oluşturduğunu unutmamak gerekir. Her şeyden önce sizin kolluk tarafından kötü muameleye, hakarete, darba, tehdide uğramamanız için yanınızda bir avukatın bulunması gerekir. İkinci noktada ise hukuki yönlendirme için avukata ihtiyacınız vardır. Haksızlığa uğramamak kadar kendinizi ifade etmek de önemlidir. Bazen olay sırasında ihlal edilmeyen haklar savunma sırasında ihlal edilir. İşte bu durumla karşılaşmamak için önemlidir hukuki yönlendirme.

İşte tüm sebeplerden ötürü bugüne kadar bir çok seks işçisinin yaşadığı sıkıntıları yaşamamanız için adalete ve avukata ihtiyacınız bulunmaktadır. Bu süreçte işin içine dernek veya avukatın girmesi ile bir anda her şeyin sihirli değnek değmişçesine düzelmesini beklemek ise oldukça yanlış olur. Aslında hepimiz bir sürecin içindeyiz. Aldığımız hukuki başarılar da bize süreçte doğru bir şekilde ilerlediğimizi göstermektedir. Alınan

yenilgilerden ise hep birlikte dersler çıkarmalıyız. Hukuki yolları denemeden ve hatta tüketmeden pes etmek mücadele etmemektir.

Seks işçileri, aktivistler, avukatlar ve bu hayatları sadece izleyenler... Her şeye ve herkese rağmen bizler insan onuruna yakışır bir yaşam için mücadele ediyoruz. Bu mücadele bazen kavga, bazen okuma, bazen anlatma, bazen dinleme bazen de sabretmektir. Ne sadece kavga yeterlidir ne de sabretmek. İşte tüm bu süreçleri tek tek deneyip, bütün şansları zorlayıp bir yol açıyoruz. Öncelikle sizler için. Ama devamında hepimiz için. Bugün seks işçilerinin haklarının korunduğu dünya ideal dünyamızdır. Çünkü hakları en çok gaspedilen insanlardır seks işçileri. Bir insanın yaşam hakkının kutsallığını savunmak için o insanla aynı kökene, aynı dine, aynı görüşe, aynı inanca ya da aynı mesleği paylaşmanıza gerek yok. İnsan yaşamı ve insan hakları kutsaldır. İşte aslında bütün mücadelemiz bundan ibaret. Seks işçileri vardır ve bizler de buradayız. Sizin için...

5

AVUKATLARIN GÖZÜNDEN SEKS İŞÇİLERİNE HUKUKİ DESTEK SUNMAK: ZORLUKLAR, ÖN- GÖRÜLER, İHTİYAÇLAR

RÖPORTAJ/DERLEME: AV. NİHAN ERDOĞAN

2013 yılının mart başıydı. Sokağa yeni çıkmış bir avukat olarak lezbiyen, gey, biseksüel, trans ve intersekslerin yaşamlarını daha yaşanır kılmak için katkı sağlamaya karar vermiştim. Kırmızı Şemsiye Cinsel Sağlık ve İnsan Hakları Derneği ile de bu kararımdan iki ay sonra kesişti yollarımız.

Dernekle nasıl çalışacaktık? Seks işçilerinin sorunları nelerdi? Yetebilecek miydim onlara? Görevinden cinsel yönelimi dolayısıyla uzaklaştırılmış bir öğretmenin kötü koşullarda seks işçiliği yaptığını öğrendikten sonra, uyumuştum günlerce. Küçük, steril hayatımda yaşadığım bir travmaydı belki de bunu öğrenmek.

Gözyaşlarımdan sesini dinleyeceğime söz vererek başladım işe. Sistem tarafından çok da görülmeyen bir avukatın, sistem tarafından görülmek istenmeyen bir grupta buluşmasıydı bu. Hiç de tesadüf değildi bence. Vakalar

tecrübeyle, bilgiyle, hukuki merakla, yeni argümanlar üretme isteği ve hevesi ile bütünleşti ve su yolunu bulmaya başladı.

Bu yolda yalnız değilim. Birçok hukukçu var seks işçileriyle çalışan, onlara hukuki destek vermiş ve vermekte olan. İşte bu yazıda, bu hukukçulardan üçü olan Av. Sinem Hun, Av. Eda Ayşegül Kılıç ve Av. Oğuz Evren Kılıç'la yapılmış söyleşiler üzerinden, alana, bir avukatın alanda yaşadığı sorunlara, alandaki mağdurların ihtiyaçlarına, avukat müvekkil arasındaki gerilime, ihtiyaçlarına ve çözüm önerilerine dair derlediğim saha gözlemlerini okuyacaksınız.

Avukatlar olarak karşılaştığımız en önemli sıkıntı, yoğun şiddete maruz kalan ya da her an bu şiddetin kurbanı olma ihtimaliyle yaşayan bir grubun avukatlığını yapmak. Aslında bu "*halin*" kendisini başlı başına bir sıkıntı olarak anlamlandırmak çok doğru olmasa da bu kadar kırılğan bir grupta çalışmak verilen avukatlık hizmetini oldukça kırılğan bir hale getiriyor. Özellikle devlet/kolluk kuvvetleri kaynaklı şiddetin olduğu vakalarda avukatın mağdurluğu bir kat daha artıyor.

Bir trans seks işçisinin avukatlığını yapmak en başından bir etiketlemeye maruz kalmak anlamına geliyor. Bu etiketleme sözlü olarak, örneğin, "*dönmelerin avukatı*" şek-

linde olabileceği gibi bakışlar, jestler ya da konuşmaların arasına saklanmış sözcüklerle de kendini belli edebiliyor. Ya da diğer CMK görevleri ile kıyaslandığında kollukta uzun bekletmeler veya oyalamalar şeklinde kendini gösterebiliyor. Bu durum mahkeme salonunda söz verilmesi, dikkate alınmama şeklinde de vücut bulabiliyor.

İkinci en önemli sıkıntı, mağdurda yerleşik "avukat" algısı ile ilgili. Trans seks işçileri hak temelli avukatlığın ne olduğunu, görünür ya da görünmez şiddet vakalarında birlikte çalışmanın ne kadar önemli olduğunu maalesef henüz tam anlamıyla kavrayabilmiş değiller. Avukatlık hizmetinin diğer ihtiyaçları gibi vazgeçilmez olduğunu, hukukun aslında hayatlarının bir parçası olduğunu anlamaları gerekiyor.

Diğer bir sıkıntı da, danışanların zaman zaman avukatın dikkatini çekmek ya da onu daha çabuk mobilize etmek için doğruları çarptırmaları, olay anının öfkesiyle ve kırılganlığıyla şikayetçi olacaklarını söyleyip ertesi gün bundan vazgeçebilmeleri. Bu algı ve davranış biçimi, nasıl bir günde oluşmadıysa yine bir günde bitmeyecektir elbette; ancak bunun için karşılıklı olarak çaba sarf etmek gerekiyor. Yani avukatın mağdurla "birlikte" hareket ettiğinden emin olması gerekiyor.

Bir diğer sorun, trans seks işçilerinin hak arama konu-

sundaki ısrarlarının azlığı, adalet sistemine dair inançsızlıkları ve güvensizlikleri. Bu inançsızlık ve güvensizlik, grubu, kendi adaletlerini kendilerinin aramaları sonucunu doğurmaktadır. Bu arayış sırasında da çetelerle tanışmakta, aslında devletle yapmaları gereken sözleşmeyi çetelerle yapar hale gelmektedirler. Trans seks işçilerinin büyük çoğunluğunun, içinde bulundukları durumun gereği olarak zorunlu olarak illegal gruplar ve kişilerle bağlantı halinde oldukları, çoğunun şantaj ve haraç mağduru olduğu ve yine çoğunun ciddi yaşamsal tehlike altında yaşamını devam ettirdiği; bu nedenle, birçok noktada dışarıdan yönlendirme ve korkuya açık olduklarını unutmamak gerekir.

Alana dair bir diğer sıkıntı ise, mevzuatın son derece gerici bir ideolojinin ürünü olması ve bu zihniyet aşılamadığı için mevzuat değişikliklerinin sağlanamıyor olmasıdır.

Birlikte çalıştığımız bu kırılgan grubun hak arama hürriyetlerine daha fazla sahip çıkması ve böylece elimizdeki hak temelli dosyaların sayısının artarak hak ihlallerinin yaşandığı her alanda "*adaletin yeniden tesisi için*" somut donelerin olması, aslında hiç de erişilemeyecek bir hedef değildir.

Yukarıda kısaca değinilen sorun alanlarına cevaben, aşağıda birkaç başlık altında bazı çözüm önerilerine yer ve-

rilmektedir.

Mağdur ile tam bir işbirliği sağlanmalıdır.

Kırmızı Şemsiye Cinsel Sağlık ve İnsan Hakları Derneği'nin bir buçuk yıldır sürmekte olan hukuki destek süreci, mağdurun mağduriyetinin "*tek seferlik*" olmadığını göstermiştir. Mağduriyetin sürekliliği, avukat - müvekkil ilişkisinin de sürekliliği anlamına gelmektedir. Aslında bu ilişkiye belki de en yakın örnek kimi ülkelerde yaygın olan "*aile avukatlığı*" müessesidir. Dolayısıyla bir yerden sonra avukat - müvekkil ilişkisi olması gerekenden daha yakın ve sürekli bir işbirliği gerektirdiğinden bunu sağlamak her iki taraf için ekstra bir efor anlamına gelmektedir.

Sınırlar meselesi

Yakın bir ilişkilende avukatın yaşam alanının nasıl tasarlanacağı bir başka sorun alanıdır. Mesleğin doğası gereği gerek kolluk kuvvetleri kaynaklı gerek müşteri temelli şiddetin en yoğunluklu yaşanabileceği saat dilimleri gecenin geç vakitleridir. Avukatın sürekli "*gece*" müdahale etmesinin, kendine ait yaşam alanını ve vereceği hizmetin kalitesini nasıl etkileyeceği de, akılda tutulması gereken bir sorudur.

Devletin her kademesi ile yarı - mesafeli ve takipçi bir ilişkilenme

Kolluğun ve yargı organlarının kesinlikle objektif olmadıkları ve ideolojik ve ajitatif bir tutum içerisinde oldukları, kendilerini bir taraf olarak gördükleri gerçeği unutulmamalıdır. Karakollar avukatın mücadelesini "*sergilediği*" en önemli mekanlardandır. Dolayısıyla avukat, o mekandaki varlığını ve stratejilerini önceden belirlemelidir. Nasıl giyineceğinden, nasıl konuşacağına, müvekkili ile kolluk arasında kendini nasıl konumlandıracağını iyi düşünmelidir. Bunun için her türlü ifade tutanağı ya da şikâyetle özellikle AİHS ve diğer insan hakları sözleşmelerinden atıflar yapmalı, pozisyonunu hak temeline oturtmaya özen göstermelidir. Bu tutumunu, Türkiye’de başka alanlarda da yaygın cezasızlık kültürüyle savcılık ve mahkeme nezdinde mücadele ederken takipçi tavrıyla da belli etmelidir.

Takipçilikten kasıt iç hukukta kanun yollarını tüketerek konuyu Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’ne götürmeye uğraşmaktır. Avukat, buralardan emsal kararlar çıkartmalı, çıkacak kararların da icra süreçlerini takip etmelidir. Tüm bu planlama ve teknikler, yanında olduğumuz gruba sunulacak hizmetin niteliğini olduğu kadar avukatlar arasındaki dayanışmayı

da güçlü kılacaktır. Çünkü alan, birlikte mücadele enerjisini gerektiren zor bir alandır

Bilgilenme, okuma ve araştırma

Sadece bu alanda değil, her alanda avukatın kendisini sürekli "*güncellemesi*" gerekir. Bu güncellemeler sadece yerel mevzuat anlamında değil AİHM kararlarının, Birleşmiş Milletler, Avrupa Konseyi ve diğer STK raporlarının takibini de kapsamalıdır. Gerek güncel mevzuatın, gerek düzenleme tasarılarının, gerek yargı içtihatlarının, gerekse uluslararası mevzuat ve içtihatların avukat tarafından bilinmesi ve takip edilmesi çok önemlidir.

Özellikle stratejik davalama konusunda avukatın kendini geliştirmiş olması gerekir. Çünkü yüzlerce yıllık ahlak yasalarının ve pozitif yasaların biçim verdiği hukuk sistemini değiştirmek için çok iyi bir hukuk stratejisine de sahip olmak gerekir. Emsal kararların edinilmesi, var olan yasa hükümlerinin iptal edilmesi veya değiştirilmesi, var olan yönetmeliklerin ve idari uygulamaların iptal edilmesi ve tekrar edilmemesi için stratejik davalama, avukatın savaş alanındaki ana aracıdır.

Yukarıda listelenen ana sorun alanları ve öneriler ışığında, aşağıdaki ihtiyaçların alanda çalışan veya çalışmak isteyen avukatlar için dikkate alınması gerektiğini söyle-

yebiliriz.

a) Baroların CMK, avukat hakları, insan hakları, kadın hakları gibi komisyonları ve merkezleriyle sıkı bir ilişki kurmak gerekir. Eğer her olayda ilgili baronun ilgili kurumları mobilize edilebilirse, her şeyden önce avukatın mağduriyetinin önüne geçilebilir. Ancak kolluğun mağdur grup üzerindeki tacizlerinin azalıp azalmayacağını söylemek zordur, bunu ancak deneyimleyebiliriz.

b) Daha çok avukatın bu alana girmesini ya da konuyla ilgili hassasiyetlerin artmasını sağlamak gerekir. Örneğin, CMK avukat atama sisteminde bu konuda ayrı bir liste oluşturulmasını sağlayarak konuyu bilen avukatları olaylara dâhil etmeye çalışmak bir yol olabilir. Ya da barolar ve ilgili STK'lar işbirliği ile avukatların konu ile ilgili farkındalıkları arttırılabilir.

c) Dava ya da dava dışı yolları etkin kullanmak, özellikle kolluk temelli şiddeti engellemek için önemlidir. Bunun için Türkiye İnsan Hakları Kurumu başvurulabilecek kurumlar arasındadır. Konuyla ilgili BM İnsan Hakları Komitesi, Avrupa Konseyi gibi yerlere düzenli raporlama yapılabilir.

d) Alandaki avukatların finansal sürdürülebilirliklerinin sağlanması gerekir. Avukatların mağdur temelli finans-

man modeline (yani mağdur ile ücret sözleşmesi üzerinden özel vekillik ilişkisi kurulması) mahkum edilmemeleri gerekir. Maalesef bu konuda ne baroların, ne Adalet Bakanlığı'nın böyle bir vizyonu vardır. Bu konuda ilgili STK'ların daha duyarlı olmaları sağlanmalıdır.

e) Alandaki avukatlara sosyal güçlendirme hizmetinin sağlanması gerekir. Avukatlar da şiddet döngüsünün ister istemez bir parçası oldukları için avukatlara psikolojik veya sosyal destek sunulmalıdır. Bu konuda ilgili STK'lara çok iş düşmektedir.

f) Alandaki avukatların mesleki ve entelektüel açılardan da kapasitelerinin güçlendirilmesi gerekir. Bunun için çalışma grupları oluşturulmalı, üniversite ve STK'lar ile işbirliğine gidilmelidir.

g) Mağdurların "*avukatla çalışma*"nın zorunluluğu ve bu çalışma biçimlerinin sınırları konusunda bilgilendirilmeleri gerekir.

h) Kırmızı Şemsiye Cinsel Sağlık ve İnsan Hakları Derneği'ne son dönemde artarak gelen taleplerden de anlaşılacağı üzere, hukuki destek sunacak hak temelli STK ve kurumların her ilde olması ve sayılarının artması gerekir. Mağdurlar yaşadıkları yerelde ilgili bir avukata ya da merkeze güçlük çekmeden ve ayrımcılığa uğramaya-

caklarını bilerek başvurabilmelidir. Buna ek olarak, her ilde yeni STK'ların kurulmasının zor olduğu durumlarda, mevcut STK'ların hukuki destek kapasitelerini güçlendirmeleri ve farklı illerdeki mağdurlara ulaşabilmeli ve onları destekleyebilmelidir.

6

ÖNERİLER

KEMAL ÖRDEK

Bu bölümde, özelde trans kadın seks işçileri, genelde ise tüm seks işçilerine yönelik şiddet eylemlerine karşı, farklı gruplardan kişi ve kurumlara yönelik öneri listemiz bulunmaktadır. Bu öneriler, seks işçilerinin adalete erişebilmeleri için gerekli mekanizmaların oluşturulması amacıyla oluşturulmuştur.

Seks işçilerinin gündelik hayatlarında maruz kaldıkları şiddetin bitirilmesi amacıyla, farklı kişi veya kurum temsilcilerinin üzerine düşen sorumluluklar ve atmaları gereken adımlar vardır. Listede yer alan öneriler, seks işçilerinin deneyimleri ve talepleri ile birlikte, alanda hukuki destek sunan avukatların tecrübeleri üzerinden geliştirilmiştir.

Yasa Yapıcılar ve Karar Vericilere Yönelik Öneriler

- Trans kadınlara yönelik şiddet ve her türlü insan haklarının önlenmesi veya bu gruptan kişilerin bu tür hak ihlallerine karşı korunmaları için trans kimliğın devlet tarafından tanınması zorunludur. Bu kapsamda, Anayasa'nın eşitliğı düzenleyen 10. Maddesi'nin, "*cinsiyet kimliğı*" ve "*cinsiyet ifadesi*" ibarelerini de içerecek şekilde düzenlenmesi gerekmektedir.
- Trans kadınlara yönelik farklı alanlarda var olan ayrımcılığın önlenmesi ve bu alandaki hak ihallerinin faillerinin cezalandırılabilmesi amacıyla Hükümet'in hazırladığı ve şu an Kanun Tasarısı olarak bekletilen Ayrımcılıkla Mücadele ve Eşitlik Kanun Tasarısı'nda ayırım gözetilmeyecek zeminler arasına "*cinsiyet kimliğı*" ve "*cinsiyet ifadesi*" kavramlarının eklenmesi gerekmektedir.
- Trans kadınlara yönelik her türlü nefret suçunun önüne geçilebilmesi ve faillerin cezalandırılma-

sı amacıyla "*cinsiyet kimliği*" ve "*cinsiyet ifadesi*" ibarelerini de ayırım gözetilmeyecek zeminler arasında belirten bir nefret suçları mevzuatının hazırlanması ve onaylanması gerekmektedir.

■ Trans kadınların önemli bir bölümünün seks işçiliği yaptığı gerçeğinden hareketle, seks işçiliğini çevreleyen mevzuatın, seks işçiliği yapmak için atılan adımların suç kategorisinden çıkarılması gerekmektedir. Türk Ceza Kanunu'nda yer alan ve suç olarak kabul edilen "*yer temin etmek*", "*aracılık etmek*" ve "*fuhşa teşvik etmek*" fiillerinin, seks işçilerini hedef alacak şekilde kullanılmasına son verilmelidir. Bu fiillerin seks işçiliğinin ayrılmaz birer parçası olduğu gerçeğinden hareketle, Türk Ceza Kanunu yeniden düzenlenmeli ve bu fiiller sadece zorbalık, cebir, tehdit, korkutma ve baskı yöntemleri ile yapıldığı takdirde suç kategorisinde sayılmalıdır.

■ Türk Ceza Kanunu'nun 225. Ve 226. Maddeleri ile düzenlenen "*Ahlaka Karşı Suçlar*" başlıklı bölümlerinde yer alan "*hayasızca hareket*" ve "*müs-*

tehcenlik” fiillerinin seks işçilerine karşı kullanılmasına son verilmelidir. Seks işçilerinin müşteri bulabilmek amacıyla kullandıkları web sayfalarının bu maddelerin ilgili fıkraları kullanılarak idari yaptırım veya cezai önlemler ile hedef alınması ve bunun sonucunda birçok seks işçisinin hapis cezası ile karşılaşması veya güvenliksiz alanlarda çalışmaya itilmesi kabul edilemez. İlgili maddelerin, seks işçiliğini bir suç kategorisi olarak gören yaklaşımına son verilmeli ve gerekli düzeltmeler yapılmalıdır.

■ Seks işçiliği alanını düzenleyen ve kısaca Zührevi Hastalıklar ve Fuhuşla Mücadele Tüzüğü olarak adlandırılan mevzuatın, seks işçilerinin ihtiyaçları ve talepleri doğrultusunda ve güncel ihtiyaçlar çerçevesinde değiştirilmelidir. Bu mevzuatın, seks işçisi kadınların bedenlerinin kontrolü ve cinsel yolla bulaşan enfeksiyonların yayılmasının önlenmesi perspektifiyle değil, aksine seks işçiliği yapan kadınların insan hakları ve emekçi hakları perspektifi ile değiştirilmesi zorunludur. Kayıtdışı seks işçiliği alanında çalışan seks işçilerine yönelik “önleyici” bir amaçla düzenlenmiş olan ve

uygulanan bu tüzüğün, kayıtdışı alanda yarattığı barınma hakkı, özel hayatın gizliliği, seyahat hürriyeti ve benzeri ilkeleri ortadan kaldıran veya tahdit eden niteliği ortadan kaldırılmalıdır. Kayıtdışı alanda çalışan seks işçilerinin idari uygulamalar neticesinde "*cezalandırılması*"na son verilmelidir.

■ Pembe kimlik sahibi olmayan, diğer bir deyiş ile yasalarca "*kadın*" hüviyetine sahip olarak tanımlanmayan transların genelevlere girişleri ilgili tüzük gereğince mümkün değildir. Genelevlerin, sadece "*pembe kimlik*" sahibi kişiler için değil, tüm seks işçileri için çalışılabilir mekanlar olabilmesi için ilgili tüzüğün bu yönde değiştirilmesi gerekmektedir. Bu değişiklik, eşitlik ilkesi gereğince de elzemdir.

■ Genelevlerin kapatılmasına son verilmeli, tüm seks işçileri için insan hakları ve cinsel sağlık ve üreme sağlığı ihtiyaçlarına uygun şekilde düzenlenmiş güvenli çalışma alanları oluşturulmalıdır.

- Son derece keyfi ve hukuksuz bir şekilde uygulanan Kabahatler Kanunu ve Karayolları Trafik Kanunu maddelerinin, seks işçilerini hedef alan şekilde uygulanmasına yönelik illerdeki Fuhuşla Mücadele Komisyonları ile Emniyet Müdürlükleri tarafından atılan adımlara son verilmelidir. Polislerin, bu kanunların ilgili maddeleri üzerinden gerçekleştirdikleri keyfi işlemler soruşturulmalı, görev aşımı söz konusu ise failler cezalandırılmalıdır.
- Kolluk kuvvetlerinin, yukarıda bahsi geçen kanunların keyfi uygulanması neticesinde ortaya çıkan kötü muamele ve işkencesi ile ilgili etkin soruşturma yürütülmeli ve failler cezalandırılmalıdır.
- Seks işçilerine yönelik, polis şiddeti de dahil olmak üzere, organize suç grupları, müşteriler, arabacılar veya diğer kişi veya gruplar tarafından gerçekleştirilen her türlü şiddet eyleminin etkin bir şekilde soruşturulması ve faillerin gerektiği gibi cezalandırılması gerekmektedir.

■ Şiddet mağduru olan trans kadın seks işçileri dahil olmak üzere her seks işçisinin, destek mekanizmalarından eşit şekilde faydalanabilmesi sağlanmalıdır. Bu kapsamda, misafirhaneler, sığınma evleri ve diğer mekanizmalar ivedilik ile oluşturulmalıdır.

■ Seks işçiliği yapmak istemeyen trans kadın seks işçileri ve tüm diğer seks işçileri için etkin ve sürdürülebilir çıkış stratejileri, bahsedilen seks işçilerinin ihtiyaçları ve talepleri doğrultusunda hazırlanmalıdır. Bu stratejilerin uzun vadeli ve sürdürülebilir başka iş imkanları, sosyal güvence, kapasite geliştirme eğitimleri ve benzeri araçlar ile gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Bu stratejiler oluşturulurken, seks işçilerini "*kurtarmak*" gibi yapay ve gerçek dışı bir bakış açısı ile konuya yaklaşılmamalıdır.

■ Şiddet mağduru trans kadın seks işçileri de dahil olmak üzere, tüm seks işçilerinin, şiddet sonrası soruşturma ve kovuşturma evrelerinde önyargıdan uzak ve failleri ödüllendirmeyen bir yaklaşım

ile desteklenmesi gerekmektedir.

- Yargı mensupları ile kolluk kuvvetlerinin, sağlık profesyonellerinin, sosyal hizmet uzmanlarının, psikolog ve psikiyatrların ve şiddet mağduru seks işçileri ile irtibat halinde kalması muhtemel tüm meslek gruplarının, seks işçilerinin sorunları, ihtiyaçları ve talepleri konusunda eğitilmesi ve bu eğitimlerin bizzat seks işçilerinin katılımı ile gerçekleştirilmesi gerekmektedir.
- Hükümet'in ilgili birimlerinin, trans kadın seks işçileri de dahil olmak üzere, tüm seks işçilerini hedef alan şiddet eylemleri ile ilgili olarak veri toplaması ve bu verileri ilgili sivil toplum kuruluşları ve kamuoyu ile paylaşması gerekmektedir.
- Hükümet'in ilgili birimlerinin trans kadınlar ve seks işçileri ile çalışan sivil toplum kuruluşları ile işbirliği ve sürdürülebilir bir diyalog içerisinde olması gerekmektedir. Hükümet'in, bu gibi sivil toplum kuruluşlarını maddi destek de dahil ol-

mak üzere desteklemesi önemlidir.

- Hükümet'in, "*fuhşun önlenmesi*" veya "*fuhşun sonlandırılması*" perspektifi ile attığı adımların ortadan kaldırılması ve sektörün tanınması ve seks işçilerinin insan hakları ve halk sağlığı temeline düzenlenmesi gerekmektedir.

Sivil Toplum Kuruluşlarına Yönelik Öneriler

- Sivil toplum kuruluşlarının, Türkiye'nin genelinde yaşayan trans kadın seks işçileri ile ilgili çalışma yürütmesi ve İstanbul, Ankara ve İzmir gibi büyük iller dışındaki trans kadın seks işçilerinin sorunları ve ihtiyaçlarına cevap vermesi gerekmektedir.
- STK'ların, büyük iller dışında yaşayan ve çalışan trans kadın seks işçilerinin sorunları, ihtiyaçları ve taleplerini ortaya koyacak alan çalışmaları, raporlar, tanıklık aktarımları ve benzeri çalışmalarla veri toplaması ve bu veriler üzerinden tüm Türki-

ye geneli ile ilgili savunuculuk yapması elzemdir.

- Alanda çalışan STK'ların, sadece trans kimlik öze-
linde değil, trans kadınların çoğunu hedef alan
şiddet eylemlerinin aynı zamanda güvenliksiz
alanlarda seks işçiliği yapılması sebebiyle ortaya
çıktığı bilinciyle seks işçiliği ekseninde de politika
üretmesi gerekmektedir.
- Şiddet mağduru trans kadın seks işçilerine
yönelik sürdürülebilir ve grubun hassasiyetlerine
uygun hukuki destek, psikolojik destek, sosyal
destek ve benzeri destek programlarının STK'lar
tarafından oluşturulması gerekmektedir.
- Trans kadın seks işçilerinin adalete erişimlerini
kolaylaştırmak amacıyla bu gruba yönelik kapa-
site geliştirme eğitimleri gerçekleştirilmeli, ya-
yınlar hazırlanmalıdır.
- STK'ların, şiddet mağdurlarına hukuki destek

sunacak avukatlar ile irtibat kurması, farklı şehirlerde avukat ağı oluşturması, avukatları eğitmesi ve ihtiyaca yönelik hukuki desteğin güçlendirilmesi noktasında çalışmalar yürütmesi gerekmektedir.

- STK'ların, trans kadın seks işçilerini hedef alan şiddet ile ilgili savunuculuk niteliğindeki çalışmalarında bizzat şiddet mağduru trans kadın seks işçilerini görünür kılması ve öznelerin aktarımlarına önem vermesi önemlidir.
- STK'ların, etkin bir şekilde, konuyla ilgili mevzuatın ve uygulamaları ile politikaların değiştirilmesi amacıyla savunuculuk ve lobicilik faaliyetleri yürütmesi ve kampanyalar hazırlaması gerekmektedir.

Fon Veren Kuruluşlara Yönelik Öneriler

- Fon veren kuruluşların, şiddet mağduru trans kadın seks işçilerinin hassasiyetleri çerçevesinde ve şiddetin önlenmesi amacıyla projeler üreten ve bizzat trans kadın seks işçileri tarafından yönetilen STK'ların projelerini finansal olarak desteklemekten çekinmemesi gerekmektedir.

Medyaya Yönelik Öneriler

- Medyanın, şiddet mağduru trans kadınları deşifre eden haberlere son vermesi gerekmektedir. Birçok medya organında yer alan ve mağdurları deşifre eden haberlerin suç teşkil ettiği bilinmelidir.
- Medyanın, trans kadın seks işçileri ile ilgili haberleri bizzat konunun öznesi olan trans kadın seks işçileri ve mağdurların avukatları ile görüşerek yansıtması ve objektif olması gerekmektedir.

Muhabirlerin, polisler tarafından verilen tutanaklar veya yapılan açıklamalar üzerinden haber yapması, şiddet mağduru olan trans kadın seks işçilerini önyargılar üzerinden yeniden hedef alan bir habercilik dilinin dolaşıma sokulmasına sebep olmaktadır.

- Medyanın, trans kadın seks işçilerini hedef alan nefret söylemi örneklerine yer vermemesi gerekmektedir.
- Yaşanan şiddet vakaları sonrasında, trans kadın seks işçileri ile birlikte çalışan STK'lar ile iletişime geçilmeli ve yaşanan olay hakkında mağdurun hassasiyetleri ve çıkarları düşünülerek hareket edilmelidir.

Avukatlara Yönelik Öneriler

- Avukatların, kendilerinden hukuki destek talep eden trans kadın seks işçilerine karşı önyargıları veya yanlış bilgileri sebebiyle destek olmayı reddetmemesi ve ayrımcılık yapmaması gerekmektedir.
- Avukatların, hukuken destek oldukları trans kadın seks işçilerinin hikayelerini ciddiyle dinlemesi ve mağdurların çıkarlarına ters düşebilecek adımları atmaktan imtina etmesi gerekmektedir.
- Avukatların, trans kadın seks işçileri ile çalışan STK'lar ile irtibata girmesi ve bu grubun üyelerinin adalete erişim esnasında ortaya çıkabilecek ihtiyaçları hakkında bilgilenmesi önemlidir.
- Trans kadın seks işçileri ile birlikte çalışan veya çalışmayı planlayan avukatların, bulundukları illerin barolarına yönelik bu grubun desteklenmesi yönünde savunuculuk çalışması yapması, illerdeki avukatların barolar aracılığı ile bu konu hakkın-

da eğitilmesi ve barolarda trans kadın seks işçileri ile tüm diğer seks işçilerine yönelik sürdürülebilir şekilde hukuki destek sağlayacak alt birimlerin kurulması elzemdir.

[illegible]

NOTLAR

[illegible]

[illegible]

NOTLAR

[illegible]

**KIRMIZI ŞEMSIYE CİNSEL SAĞLIK VE İNSAN HAKLARI
DERNEĞİ**

Adres: Meşrutiyet Mah. Konur 2 Sok. 44/8 Kızılay, ANKARA

Tel: 0312.419.2991

E-Posta: kirmizisemsiye@kirmizisemsiye.org

URL: <http://www.kirmizisemsiye.org>